

Світлана Чорнобай
(Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ

Основне завдання професійної освіти полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності[1]. Зміст знань оновлюється надзвичайно швидко, а тому головним завданням школи поряд із задоволенням потреб особи в інтелектуальному, культурному й моральному розвитку є оволодіння майбутнім фахівцем ефективними і раціональними методами самостійної навчальної роботи, відповідно до особливостей конкретного фаху, підготовка його до участі у процесі неперервної освіти. Вирішення цього завдання можливо, якщо перевести учня з пасивного споживача на активного творця знань. Самостійна робота є не просто важливою формою освітнього процесу, а повинна стати його основою.

Посилення ролі самостійної роботи учнів означає принциповий перегляд організації навчально-виховного процесу, який має будуватися так, щоб розвивати вміння вчитися, формувати у учня здатності до саморозвитку, творчого застосування отриманих знань, способів адаптації до професійної діяльності у сучасному світі.

Самостійна робота – це форма організації індивідуального вивчення студентами навчального матеріалу. Мета самостійної роботи студентів – сприяти формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості молодого людини, суть якої полягає в уміннях систематизувати, планувати, контролювати й регулювати свою діяльність без допомоги й контролю викладача [4,5,6].

У сучасній професійної освіти роль викладача зводиться до організації пізнавальної та виховної діяльності учнів, але тільки знання, здобуті власною

*Матеріали Всеукраїнської студентської конференції
«Перспективи модернізації підготовки майбутніх фахівців технологічної, професійної та
культурологічної освіти»*

працею, є міцними, глибокими і дієвими. Лише шляхом напруженої мозкової діяльності можна досконало оволодіти навчальним предметом. Самостійна робота формує навички самостійної діяльності взагалі, що є необхідним у будь-якій професійній діяльності, виробляє здатність самостійно приймати відповідальні рішення, знаходити оптимальний вихід із складних ситуацій [1,2,6].

Самостійна робота також відіграє значну виховну роль. Вона формує самостійність як важливу рису характеру, що займає провідне місце в структурі особистості сучасного фахівця. Вчені, педагоги, враховуючи ці закономірності, завжди наголошували на організації самостійної пізнавальної діяльності людини. Відомий чеський педагог Я. А. Коменський на титульному аркуші своєї книги "Велика дидактика" написав: "Альфаю і омегою нашої дидактики хай будуть пошуки і відкриття засобу, за якого ті, хто вчить, менше б вчили, а учні більше б вчилися". Німецький педагог А. Дістервег так визначив кредо навчання: "Розвиток і освіта ні одній людині не можуть бути дані або повідомлені. Усяк, хто бажає до них прилучитися, повинен досягнути цього власною діяльністю, власними силами, власним напруженням"[1,2,4].

Подальші успіхи у суспільному розвитку і цивілізаційному поступі неможливі без випереджувального інтелектуального розвитку людини, без постійного збагачення її науковими знаннями. Здійснення неперервності освіти стало ключовою соціальною проблемою [4,5]. Від її успішного розв'язання залежить, значною мірою, становлення професіоналізму. Самоосвіта, самостійна пізнавальна діяльність є головними чинниками збільшення інтелектуального багатства суспільства. Ефективність самостійної навчальної роботи зумовлюється сформованістю пізнавальних мотивів. Пізнавальні потреби, які спонукають до самоосвіти, формуються в активній самостійній пізнавальній діяльності людини, яка має бути суспільно значущою для особистості.

*Матеріали Всеукраїнської студентської конференції
«Перспективи модернізації підготовки майбутніх фахівців технологічної, професійної та
культурологічної освіти»*

Навчити учнів самостійно опановувати знання – одне з важливих завдань сучасної професійної школи. Тому на заняттях необхідно створювати такі ситуації, які в подальшому майбутньому фахівцю доведеться розв'язувати у процесі самостійної роботи. В умовах пошукової діяльності формується самостійність мислення, прагнення відкривати нові знання і способи оволодіння ними. Самостійна робота необхідна не тільки для оволодіння дисципліною, але й для формування навичок самостійної роботи взагалі.

Завданнями самостійної роботи учнів можуть бути засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація набутих знань, їхнє застосування при вирішенні практичних завдань, виявлення прогалин в системі знань із предмету. Самостійна робота дає можливість учню працювати без поспіху, не боячись негативної оцінки товаришів чи викладача, а також обирати оптимальний темп роботи та умови її виконання.

Самостійна робота з виконання навчального завдання має складатися з трьох етапів [3,6]:

- підготовка учнів до виконання завдання, теоретичне, психологічне, організаційно-методичне й матеріально-технічне забезпечення самостійної роботи;
- безпосереднє виконання навчального завдання (на ефективність виконання завдання впливають наполегливість, цілеспрямованість, відповідальність тих, хто його виконує);
- аналіз виховного завдання - завершальний етап самостійної роботи.

Організація самостійної роботи учнів з навчального предмету має здійснюватися з дотриманням низки вимог, зокрема таких [3,6]:

- обґрунтування необхідності завдань у цілому й конкретного завдання зокрема, що вимагає виявлення та стимулювання позитивних мотивів діяльності учнів;

*Матеріали Всеукраїнської студентської конференції
«Перспективи модернізації підготовки майбутніх фахівців технологічної, професійної та
культурологічної освіти»*

- надання детальних методичних рекомендацій щодо виконання роботи (в якій послідовності працювати, з чого починати, як перевірити свої знання);
- надання можливості учням виконувати творчі роботи, які відповідають професійному рівню засвоєння знань, не обмежуючи їх виконанням стандартних завдань;
- здійснення індивідуального підходу при виконанні самостійної роботи;
- нормування завдань для самостійної роботи, яке базується на визначенні витрат часу та трудомісткості різних їхніх типів(це забезпечує оптимальний порядок навчально-пізнавальної діяльності учнів - від простих до складних форм роботи);
- підтримання постійного зворотного зв'язку з учнями в процесі здійснення самостійної роботи, що є фактором ефективності навчального середовища;
- можливість ведення обліку та оцінювання виконаних завдань і їх якості, що потребує розроблення комплексу професійно орієнтованих завдань.

Індивідуальні завдання можуть виконувати за бажанням усі учні, або окремі з них (які творчо обдаровані, мотивовані). Індивідуалізація самостійної роботи сприяє самореалізації учнів, розкриваючи в нього такі грані особистості, які допомагають професійному розвитку.

Отже, самостійна робота учнів є невід'ємною частиною навчального процесу та виправданим способом оволодіння матеріалом.

Мета самостійної роботи – навчити учнів осмислено і самостійно працювати спочатку з навчальним матеріалом, закласти основи самоорганізації і самовиховання з тим, щоб прищепити вміння надалі безперервно підвищувати свою кваліфікацію.

Основне завдання організації самостійної роботи учнів полягає у

*Матеріали Всеукраїнської студентської конференції
«Перспективи модернізації підготовки майбутніх фахівців технологічної, професійної та
культуроологічної освіти»*

створенні психолого-дидактичних умов розвитку інтелектуальної ініціативи і мислення на заняттях будь-якої форми.

Самостійна робота учнів потребує чіткої організації, планування, системи та певного керування. Успіх цієї роботи багато в чому залежить від бажання, прагнення, інтересу до роботи, потреби в діяльності, тобто від наявності позитивних мотивів. Велике значення під час самостійної роботи учнів мають його спрямованість, психологічна готовність, а також певний рівень бази знань, на який будуть нашаровуватися нові знання.

Самостійна робота сприяє формуванню у учнів інтелектуальних якостей. Вона сприяє розвитку працелюбності, організованості й ініціативи, випробує його сили, перевіряє волю, дисциплінованість та наполегливість у досягненні результату.

Крім того, самостійно робота має велике виховне значення: вона формує самостійність не тільки як сукупність вмінь та навичок, але й як рису характеру, яка відіграє суттєву роль у структурі особистості сучасного спеціаліста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильев И.Б. *Профессиональная педагогика: конспект лекций для студентов инженерно-педагогических специальностей* / И.Б. Васильев. – в 2-х частях. – Харьков, 2003.
2. Коваленко О.Е. *Методика професійного навчання : [підручник для студентів вищих навчальних закладів]* / О.Е. Коваленко. – Х. : НУА, 2005.
3. Коваленко О.Е. *Методика професійного навчання. Тестові завдання для самостійної роботи : [навч. посібник для студ. інж.-педагогічних спеціальностей]* / О.Е. Коваленко, Є.В. Шматков. – Х. : УІПА, 2005.
4. *Педагогічна книга майстра виробничого навчання: навч. метод. посібник.* Ничкало Н.Г., Зайчук В.О., Розенберг Н.М., та ін. : За ред. Н.Г.Нічкало.-К: Вища школа, 1994. 334 с.
5. *Психолого-педагогічні основи формування особистості учнів профтехучилища.* Гейжан Н.Ф., Андрєєва М.К., Мороз О.М. і ін. М. : Вища школа, 1991.
6. *Самостійна робота учнів - засіб розвитку пізнавальної активності і творчого мислення (на історичному*

*Матеріали Всеукраїнської студентської конференції
«Перспективи модернізації підготовки майбутніх фахівців технологічної, професійної та
культурологічної освіти»*

*Лілія Пінчук
(Полтава, Україна)*

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Для формування професійно-творчих умінь особливо доцільним є використання проблемних та евристичних методів навчання. У професійній діяльності викладача професійної освіти з органічною єдністю функцій поєднується інженерна та педагогічна діяльність. Наприклад, проєктувальна діяльність, з одного боку, передбачає як інженерне так і педагогічне проєктування. При цьому використовуються знання з різних галузей (інженерні та педагогічні науки), цьому сприяє наявність спільних алгоритмів розумової діяльності [3].

Спільність структурних компонентів інженерної творчості та педагогічної творчості можна пояснити також творчою структурою діяльності, необхідністю новизни, унікальністю способів і результатів, готовністю особистості до творчих перетворень. Усе це сприяло появі такого напрямку професійної педагогіки як інженерно-педагогічна творчість. Інженерно-педагогічна творчість спрямована на підвищення професійно педагогічного рівня викладачів технічних дисциплін і підготовки студентів, зокрема з професійної освіти[3].

Формуванню креативної особистості фахівця професійної освіти у навчальному процесі сприяє застосування форм і методів навчання спрямованих на розвиток творчих здібностей: розв'язання та створення навально-творчих задач та завдань, моделювання та вирішення педагогічних ситуацій, дидактичні, рольові і ділові ігри, діалогічні форми та методи взаємодії суб'єктів освіти, виконання дослідницьких проєктів, конкурси,

*Матеріали Всеукраїнської студентської конференції
«Перспективи модернізації підготовки майбутніх фахівців технологічної, професійної та
культурологічної освіти»*